

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureau-onderzoek en boringen bij het
Gezondheidscentrum aan de Van
Limburg Stirumstraat te Hoogeveen,
gemeente Hoogeveen (Dr.)**

G.J. de Roller

ARC-Rapporten 2005-45

Groningen
11 mei 2005
ISSN 1574-6887

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

In verband met de nieuwbouw van een gezondheidscentrum op een terrein in het centrum van Hogeveen is conform het verdrag van Malta een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) noodzakelijk. Daarom heeft ingenieursbureau Wassenaar bv aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht gegeven dit IVO uit te voeren.

Het IVO bestaat uit een bureau-onderzoek en een veldonderzoek. Het bureau-onderzoek vond plaats in week 17 en 19 en is evenals de rapportage uitgevoerd door drs. ing. G.J. de Roller. Het veldwerk is uitgevoerd door dr. H. Buitenhuis op 9 mei 2005.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom van Hogeveen, tussen de Van Goghlaan, de Van Limburg Stirumstraat, de Schutstraat en de Groningerweg. Het terrein is bebouwd met verschillende scholen en kantoren van o.a. TVM, Unigarant en de GGZ Drenthe. Tussen deze gebouwen komt nieuwbouw van de Praktijkschool, het Roelof van Echten College en het Gezondheidscentrum (afb. 1 en 2). Op de locatie van deze nieuwbouw zal het IVO plaatsvinden.

1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2005/111
Provincie	Drenthe
Gemeente	Hoogeveen
Plaats	Hoogeveen
Toponiem	Gezondheidscentrum
Kaartblad	17C
Coördinaten	228.170/526.532
Type bodem	zandgrond
Geomorfologie	grondmorene

1.4 Doel van het onderzoek

Het IVO heeft tot doel duidelijkheid te verschaffen over de bodemopbouw, de eventuele mate van verstoring ten gevolge van de huidige bebouwing en om een verwachting te geven van mogelijk aanwezige archeologisch waardevolle lagen.

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken werden op het onderzoeksterrein van ca. 1 ha 9 boringen gezet (afb. 3). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. Hierbij is er naar gestreefd een raai-afstand en de onderlinge boorafstand van 40 bij 40 meter te houden. Omdat het terrein in het noorden nog bebouwd was en in de zuidwesthoek een stort lag, is het alleen in het centrale gelukt het boorgrid te handhaven.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm en een puinboor met een diameter van 7 cm. Het terrein bestond naast bebouwing uit grasland en stort met beplanting waardoor een oppervlaktekartering niet mogelijk was.

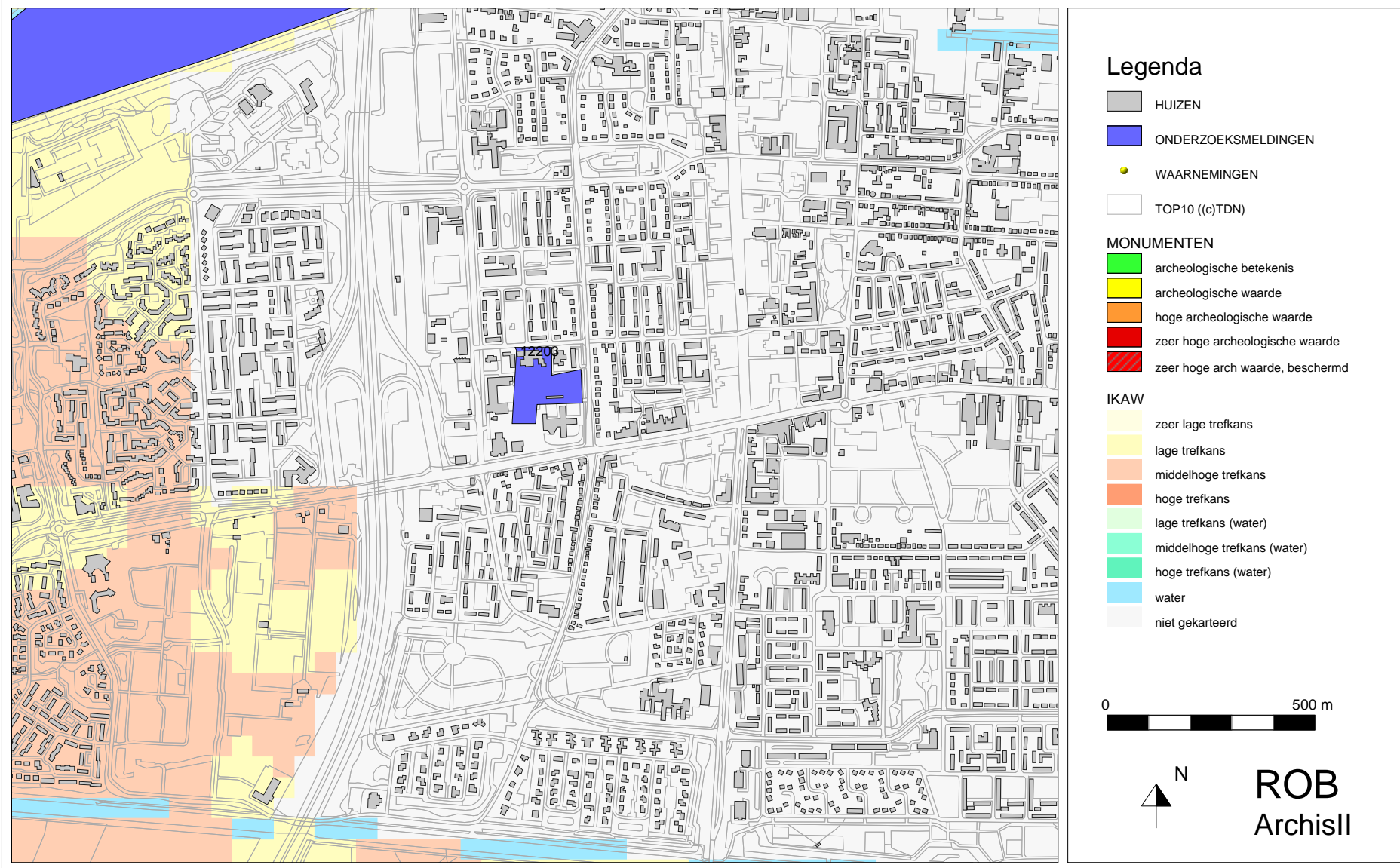
De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies zijn beschreven en opgemeten. Hierbij is gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

2 Resultaten

2.1 Bureau-onderzoek en geo-archeologische context

Voor het bureau-onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens in Archis¹, de bodemkaart, geomorfologische kaart, paleogeografische kaart en historische kaarten. De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) niet gekarteerd omdat

¹Archeologische database van Nederland.

Afbeelding 2 Ligging van het onderzoeksgebied in het centrum van het kaartbeeld in blauw. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek / Archis II, 29 april 2005.

het terrein in de bebouwde kom ligt (zie afb. 2). De omgeving van Hoogeveen, die wel gekarteerd is, laat een grillig patroon van middelhoge en lage verwachtingswaarden zien. Hierdoor is geen extrapolatie mogelijk naar het onderzoeksterrein. Binnen Archis zijn geen vondsten uit Hoogeveen bekend. In de omgeving is een vondst van een vuurstenen bijl en vuurstenen klingen en afslagen van de Hamburger-cultuur² opgenomen die buiten het kaartbeeld van afbeelding 2 valt (Archis nr. 300056). Ook is nabij Hoogeveen neolithische³ vuurstenen spits gevonden (Archis nr. 300068).

Op de bodemkaart in Archis is het onderzoeksterrein ook niet gekarteerd omdat het in de bebouwde kom ligt. Echter ten noorden van Hoogeveen bestaat het gebied rond 'Het Oude Diep' uit moerige podzolgronden. Ze bestaan uit een humushoudend zanddek met een moerige tussenlaag. Iets naar het zuiden is sprake van laarpodzolgronden van leemarm tot zwak lemig zand. Bij de inschatting van het kaartbeeld is er op het onderzoeksterrein vermoedelijk een laarpodzolbodem en geen moerige podzol aanwezig.

De geomorfologische kaart⁴ laat zien dat de laarpodzolgronden op een grondmorene – al dan niet met welvingen – liggen met in het noorden, daar waar de moerige podzolgronden liggen, een beekdalbodem, mogelijk met veen. Naar het oosten gaat het gebied over in een veenkoloniale ontginningsvlakte. Het onderzoeksterrein is ook op deze kaart niet gekarteerd. Bij extrapolatie komen we hier op het grensgebied tussen de grondmorene en veenkoloniale ontginningsvlakte.

Op de paleogeografische kaart van Drenthe rond 1000 n. Chr. van Spek (2004) wordt het gebied als hoogveengebied aangegeven. De historische kaart (Geudeke et al. 1990) van 1850 geeft aan dat het onderzoeksgebied ontgonnen is. Aan de zuidgrens van het terrein loopt dan ook de Hoogeveense vaart en langs de vaart bevindt zich bebouwing.

Omdat het onderzoeksgebied op de verschillende kaarten niet gekarteerd is, is er weinig met zekerheid over te zeggen. De kans lijkt het grootst dat indien er hier archeologische resten aanwezig zijn, deze uit de periode van voor de veengroei (voor ca. 5000 v. Chr.) stammen of uit de tijd van de veenontginningen. Of deze mogelijke resten nog *in situ* liggen of reeds door eerdere bouwwerkzaamheden zijn verstoord zal uit het veldonderzoek moeten blijken. Tijdens het veldonderzoek wordt de bodemkundige opbouw van het terrein nagegaan en de interpretatie van de kaartbeelden kan vervolgens worden gecontroleerd waarbij het hoofddoel is duidelijkheid te krijgen betreffende de kans hier archeologische resten aan te treffen.

2.2 Bodemopbouw

Van onder naar boven bestaat de bodemopbouw globaal uit sterk zandige leem dat overgaat in zand en bouwpuin. Het sterk zandige leem behoort tot De Formatie van Drente, Laagpakket van Gieten. Het is een grondmorene. Het hierop liggende zand behoort tot de Formatie van Bostel (dekzand). In het dekzand is tengevolge van de bebouwing, sloop en egalisatie van het terrein in het (recente) verleden,

²3500 – 8800 v. Chr.

³2850 – 2000 v. Chr.

⁴Blad 17 West, 1:50.000.

Afbeelding 3 De ligging van de boorpunten. Kaart: A. Wierenga.

geen bodemopbouw meer aanwezig. De verstoringen reiken tot een diepte van gemiddeld 60 cm onder maaiveld (bijlage 1).

2.3 Vondsten

Tijdens het veldwerk is in boring 2 vuursteen gevonden. Het betreft drie stukken die zich in de laag met bouwpuin bevonden. Na bestudering blijken alle drie de stukken van natuurlijke oorsprong. Er zijn verder geen andere vondsten aangetroffen.

3 Conclusie en aanbeveling

Het onderzoeksgebied bestaat uit een grondmorene met daarop dekzand. Tengevolge van (recente) verstoringen door bebouwing is de bodemopbouw van de bovenste 60 cm niet meer intact.

Omdat de verstoringen de top van het dekzand hebben aangetast, zijn archeologische interessante lagen niet (meer) aanwezig. Vanuit archeologische oogpunt zijn er geen belemmeringen voor de geplande nieuwbouw. Mocht men tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch op archeologische resten stuiten dan dient de provinciaal archeoloog⁵ hier terstond van in kennis te worden gesteld.

Literatuur

Geudeke, P.W., K. Zandvliet & L. Balk, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000, 2 Noord-Nederland 1851–1855*. Groningen.

Spek, T., 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch geografische studie*. Utrecht.

⁵Dr. W.A.B. van der Sanden, tel: 0592 305932 alg.

Bijlage 1 Boorstaten

De diepte is in cm onder maaiveld.

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

Lz3	leem, sterk zandig	g1	zwak grindig
Zs1	zand, zwak siltig	h2	matig humeus

boring 1 X=228.280 Y=526.571					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
60	Zs1	h2	scherp	donkerzwartgrijs	verstoring, afbraakpuin
70	Zs1		geleidelijk	lichtbruin	matig grof
150	Lz3	g1		lichtgrijs	ijzerhoudend
boring 2 X=228.286 Y=526.533					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
70	Zs1		scherp	donkerzwartgrijs	verstoring afbraakpuin, onderin vuursteen
100	Zs1			lichtbruin	
boring 3 X=228.234 Y=526.547					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1		geleidelijk	donkerzwartgrijs	verstoring, afbraakpuin
130	Zs1		scherp	donkerzwartgrijs	grind en puin
150	Lz3			lichtgrijs	
boring 4 X=228.191 Y=526.564					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1			donkerzwartgrijs	boring gestaakt te veel puin
boring 5 X=228.192 Y=526.520					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
80	Zs1		geleidelijk	donkerzwartgrijs	verstoord, afbraakpuin
120	Zs1		scherp	bruin	
150	Lz3			lichtgrijswit	
boring 6 X=228.154 Y=526.545					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
60	Zs1		geleidelijk	donkerzwartgrijs	verstoord, afbraakpuin
120	Zs1		geleidelijk	grijsbruin	
150	Lz3			lichtgrijs	ijzerhoudend
boring 7 X=228.128 Y=526.479					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
60	Zs1		geleidelijk	donkergrijs	verstoord, afbraakpuin
90	Zs1		scherp	grijs	verstoord, gevlekt
150	Lz3			lichtwitgrijs	
boring 8 X=228.219 Y=526.581					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
70	Zs1	h2	scherp	donkerzwartgrijs	verstoord, afbraakpuin
120	Zs1		scherp	lichtbruin	
150	Lz3			lichtwitgrijs	

boring 9 X=228.176 Y=526.625

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
60	Zs1		scherp	donkerzwartgrijs	verstoord, afbraakpuin
100	Zs1			bruin	
